UN RELIEF CU CAVALERII DANUBIENI ÎN MUZEUL DIN ZALĂU

CONSTANTIN POP, VASILE LUCĂCEL

Fondul documentar al Muzeului din Zalău s-a îmbogățit în anul 1958 cu colecția Teleky, compusă din numeroase piese arheologice, printre care se află și fragmentul unei tăblițe votive înfățișînd Cavalerii danubieni.

Monumentul sculptural [1] este executat din marmură albă, de bună calitate, avînd înălțimea de 12 cm, lățimea de 16,5 cm și grosimea de 2—2,5 cm. Relieful este spart la mijloc, păstrîndu-se doar partea stîngă a lui. Spatele nu este lucrat; originar placa avea destinația de a fi încastrată în perete. Starea bună de conservare a fragmentului permite identificarea fără greutate a personajelor.

Avîndu-se în vedere faptul că reprezentările de pe aceste tipuri de monumente, în marea majoritate a cazurilor, sînt grupate simetric, în jurul unei figuri centrale, partea distrusă a piesei sculpturale din Zalău se poate descrie aproape exact după elementele figurației ce apar pe fragmentul păstrat.

O ramă simplă rectangulară, lățită în partea superioară și inferioară a reliefului, înscrie scenele sculpturale, divizate de un chenar îngust, transversal, în două registre inegale ca mărime. În cîmpul de sus, în centru, sînt înfățișați Sol și Selene, încadrați de cîte o figură umană. Registrul inferior prezintă în mijloc Marea Zeiță, în fața căreia se află caracteristica măsuță-trepied, în forma unei mensa Delphica, pe care e așezat un obiect greu de definit (pește?). Între picioarele mobilierului se observă două globuri. Divinitatea cu velamen pe cap, este înconjurată de cîte un personaj masculin, călare, Cavalerii danubieni, așezați față în față și dispuși în profil, dar cu figura întoarsă spre privitor. Zeița ține cu ambele mîini hățurile cailor, sub ale căror picioare zace cîte un dușman răpus în luptă. Călărețul din dreapta divinității principale — și același lucru se poate spune și despre cel din stînga care nu s-a păstrat — poartă pe creștet specifica cușmă frigiană, iar pe umăr îi flutură o hlamidă. În spatele calului, sus, se găsește o siluetă omenească.

Sub aspect artistic relieful este de o execuție destul de îngrijită, avînd schițate unele detalii. După maniera în care a fost lucrat, se pare că acest ex voto este un produs al unui atelier meșteșugăresc ce va fi fost înființat în Dacia pe la sfîrșitul secolului al II-lea e. n. sau în prima jumătate a celui următor.

După criteriile stabilite de D. Tudor piesa sculpturală din Muzeul din Zalău se încadrează în a doua categorie (B) a tipurilor de monumente cu Cavalerii danubieni [2].

Cît privește locul descoperirii acestei tăblițe, el nu poate fi precizat. Totuși un indiciu pentru stabilirea cu aproximație a lui, îl constituie faptul că amintita colecție Teleky este compusă din materiale arheologice din Dacia, provenite în marea lor majoritate de la Porolissum sau din zona înconjurătoare. Nu ni se pare exclusă posibilitatea ca piesa să fie chiar de aici, cu atît mai mult cu cît săpăturile de specialitate din regiune au scos la iveală un alt fragment de piatră [3], ce stă în strînsă legătură cu acest cult.

Semnalarea de față are menirea de a face cunoscut încă un relief inedit al Cavelerilor danubieni din Dacia romană, relief ce îmbogățește seria reprezentărilor de acest gen din provincia nord-danubiană.

[1] Nr. inv. 216 (de creștere a colecției).

[2] Vezi D. Tudor, I. *Cavalieri danubiani*, în „Ephemeris Dacoromana", VII, 1937, p. 209 și urm.

[3] Semnalare făcută de D. Tudor în *Un nou monument al Cavalerilor danubieni descoperit la Apullum*, în „Omagiu lui Constantin Daicoviciu", București, 1960, p. 520, nota 5.

https://biblioteca-digitala.ro